

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Richardi Arsdekin Soc. Jesu Sac. Theol. Professoris.
Theologia Universa**

Archdekin, Richard

Dilingae, 1687

Cap. IV. De Quarto præcepto obligatione liberorum erga Parentes, &
Parentum erga liberos, &c.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38477

dispensent, cum hic nihil aliud certò constet, quàm præceptum Ecclesiæ cum magna difficultate non obligare, quanta verò in singulis officiis & personis sit difficultas definire nequit.

Quando in persona infirma, dubia est obligatio Jejunii, non potest Medicus dispensare, sed tantum declarare talè esse statum infirmi, ut cum Jejunio difficulter consistat, quo posito per se definit ejus obligatio. Quod si status ille permaneat dubius, à Superiore petenda est dispensatio. Quamvis, dum dubium est de gravi damno ex Jejunio, opus non esse dispensatione doceat *Joan. Sancius cum Caramele.*

QUÆSTIO apud aliquos difficilis est. An ille peccet, aut à Jejunio excusetur, qui v. g. lusu pilæ, aut quatuor leucarum ambulatione ea intentione vires insigniter fatigavit aut exhaustit, ut sic à jejunandi obligatione eximatur?

Docent aliqui Auctores, infra citandi, probabile esse hunc non peccare, aut ad Jejunium obligari, modò simul intendat aliquam recreationem, quæ ex lusu aut ambulatione provenire solet. Quia Ecclesia non præcipit abstinere ludo propter Jejunium, magis quam ab itinere ob lucrum non necessarium, aut ab aliis laboribus excusantibus à Jejunio. Potest igitur intendere istam in ludendo aut itinerando fatigationem tanquam medium non illicitum, quo posito novit Jejunii Præceptum cessare: tantum enim intendit se ponere in statu qui est extra obligationem Jejunii. Ita docet *Ledesma in summa Tom. 2. Tract. 27. Cap. 2. Pag. 699. & Diana Part. 1. Tract. 9. Resol. 40.* Quod confirmant ex eo quod ad evitandum Jejunium, aut obligationem cessandi ab opere servili, possit transire ad alium locum ubi Jejunium non obligat, aut Festum non celebratur, uti cum aliis docet *Suarez, Sanchez, Diana, Fagundes in Prac. Lib. 1. Cap. 7. Num. 7.* Sed de simili fatigatione in ordine ad Jejunium, quando opus est illicitum, diximus supra Par. 3. Tract. 1. q. 10. Ad quæstionem de esu carniarum imminente periculo inter hæreticos, resolvitur infra Tract. 6. Quæst. 7.

QUÆRES porro, An ille qui ad Jejunium tenetur, licitè possit post duas refectioes à se uno die Jejunii illicitè sumptas, sumere eodem die ultiores?

Respondeo, partem negativam nobis videri veriorè, quam docet *Sylvius in 22. Quæst. 147. Art. 6. & apud ipsum Joannes Meadina, Covarruvias, Molanus &c. Contra Durandum in 4. Dub. 15. Quæst. 11. Paludanum ibidem Quæst. 4. Art. 5. Cajetanum, Navarram, Dianam, & alios non paucos, quorum opinio valde probabilis est. Ratio nostra est, quia in die Jejunii Ecclesia solum permittit unicuique, legitime non impedito, unam comestionem. Idèò enim præscribitur Jejunium, ut mortificetur caro; Atquè ad hoc necessarium seu planè convenienter est, ut tantum una per diem comestio sumatur: Ergo præter secundam refectioem vetatur quoque alia ulterior. Sequela patet, quia tam hæc quam illa refectio notabiliter repugnat mortificationi carnis. Alioqui lex de jejunando, si tantum inhiberet secundam refectioem, imperfecta valdè foret, & non sufficiens ad finem suum proximum obtinendum.*

Dices, posità secundà comestione, non potest amplius observari Jejunium, uti ab Ecclesia præscribitur; ergo tunc non obligat.

Respondeo, non potest observari eatenus perfectè, concedo: imperfectè sive ex parte, nego. Ecclesia namque præcipiens Jejunium, non solum, juxta dicta, prohibet secundam refectioem, sed etiam tertiam & quartam. Sufficit autem ad obligationem quoddam lex, si non integrè saltem utcumque servetur; uti patet in aliis legibus tam divinis quam humanis. Et ratio est, qui Superior, ut prudenter procedat, debet velle observari suam legem meliori modo, ad urgendum bonum commune quod inde consequitur.

Instabis, per abstinentiam à tertia refectioe non detur mortificari seu macerari corpus.

Respondeo negando assumptum. Carentia enim illius quod nutrit, mortificat corpus: Tertia autem refectio etiam nutrit corpus, præsertim si secunda sumpta sit circa meridiem.

Nec refert, quod quorundam corpora, cum servatà unicà comestione, nihil aut parum macerentur. Superior enim in condendis legibus attendit quid ordinariè contingat, non quid extraordinariè: ordinariè autem corpora notabiliter macerantur per unicam comestionem. Denique parum credebile est Ecclesiam voluisse favere, sive laxare licentiam transgressoribus, qui per secundam comestionem jam violant Jejunii legem violare.

Quinam possint dispensare tempore Quadragesime in carnis, ovis, aut lacticiis, indicavi supra Par. Cap. 5. §. 1. Num. 14.

CAPUT IV.

De quarto Præcepto, Honora Patrem &c.

§. I.

De obligatione Liberorum erga parentes.

1. EX Præcepto divino obligantur liberi Parentibus & aliis Superioribus, ad præstandum amorem, reverentiam, & obedientiam, adeò ut, si in aliquo horum graviter deficient, peccent mortaliter.

2. Hinc graviter peccat Filius contra Amorem Parentibus debitum, si signa odii illis ostendat, eoque durius habeat. 2. Si necessitate, vel spirituali, vel corporali urgente, eis non subveniat. 3. Si palam torvo oculo eos aspiciendo, asperèque loquendo sese gerat, ac si eos odisset. 4. Si hæres cum sit, eorum legata & testamenta non impleat. 5. Si mortuus aut aliud infortunium grave illis optet. Ita *Navarrus, Reginaldus, Filiucius &c.*

3. Contra Reverentiam peccat etiam graviter: si deliberatè eos ad iracundiam gravem irriter, vel contumeliosus, aliisve quibus sciat graviter offendendos. 2. Si eos percutiat, quamvis leviter, quod *Reginaldus* censet, si vel manum ad percutiendum liberatè attolat. 3. Si pauperes agnoscere noluit, despiciat: si tamen iusta ex causa noluit eos agere, habere, atque exterius tantum se nosse dissimulando modo de necessariis iis prospiciat, à gravi delicto excusatur: eo quod parentes tali casu rationabiliter non sint invidii. *Bonacina, alique.*

4. Contra *Obedientiam* graviter peccat, si in iis, quæ ad bonos mores, gubernationem domus, vel animæ salutem spectant ubi res gravis est, sit inobediens. *Filiatus Quæst. 10. Num. 20.* 2. Si uxorem ducat se plane indignam contra expressam parentis voluntatem. 3. Si sine justa causa uxorem eam recuset duceret, quam iusserit parens, præsertim si parentum id suadeat necessitas: Justa verò causa videbitur recusandi, si vel sit immorigera, vel deformis, vel infamis, vel denique animus ab ea multum aversus sentiat. 4. Si nupserit parentibus inconsultis, ut vult *Sanchez: nihil tamen prohibet contrahere cum se digna, si ubi consuluit parentes, id ipsi denegent.* Nam quisque in electione status, sui juris esse censetur. *Sanchez Lib. 4. Cap. 15. & c.*

5. Proles ad alendos parentes inopes obligatur, adco ut si juvari aliter non possint, & urgeat necessitas gravis, teneatur manere in seculo, & si quidem Religionem ingressa sit, egressi, & juvare parentes. Post professionem, tantum tenetur si necessitas sit extrema: eoque casu pergit adhuc obligari ad servandum substantialia suæ Religionis. *Lessius Lib. 2. Cap. 41. Dub. 3.*

QUÆRES primò, An filius fas sit aliquando parentes criminis reos accusare, vel ad Judices deferre?

Respondeo, Filii id illicitum esse, propter naturalem reverentiam parentibus debitam: præterquam in duabus potissimum causis; Primò, quando parens esset hostis aut proditor patriæ: secundo, quando in Principis necem vel interitum conspiraret. Quia ratio docet communem Reip. salutem, privatæ præferendam esse: estque hæc communis opinio apud *Angelum, Sylvester, Azor. Navarrum in Manuali Cap. 14. Num. 12.* qui docet cum *Azor* aliisque, filium eo casu non tantum posse, sed etiam teneri parentem accusare, si desit alius qui patrem sceleris auctorem commode possit Judici indicare; ad hoc enim obligat lex ordinata charitatis.

QUÆRES secundo, Quid si parens sit occultè hæreticus, an filius teneatur eum denunciare?

Respondeo, filium ad hoc saltem teneri, quando parens falsâ doctrinâ alios corrumpit, aut à vera religione singulari conatu avertere studet. Quia hæresis nisi impediatur, ut cancer serpit, & pestiferum virus occultè infundit. Et ita docet cum aliis *Alexander Asten. Azor. Cajetanus in Cap. 13. Deuteronomi:* ubi statuitur ut pater prodatur filium impium, & hæreticum deferre debet, ut ipsius aliorumque salutis prospiciatur.

Quomodo filio, aut filiz possit permitti matrimonium cum hæreticis, vide *Tract. 6. Quæst. 23. & c.*

§. II.

De obligatione Parentum erga liberos.

1. Certum est Parentes, avum, aliosque majores jure naturali graviter obligari ad procurandam educationem, & conservationem liberorum.

2. Mater secundum jura tenetur prolem alere ad annum usque tertium finitum: quæ sequitur educatio usque ad emancipationem ad Patrem spectat. Excipit, nisi hic esset pauper, & mater haberet media sustentationi prolis idonea. *Layman Lib. 5. Tract. 10. Cap. 3. & c.*

3. Pater obligatur non tantum proli legitimæ, sed *R. P. Ardeck. Tom. II.*

etiam spuriz, ex jure Canonico, alimenta procurare, & honestas artes, & dotem filiz, juxta suum statum, si indigeant. Peccat proinde omitendo saltem medietatem diligentiam, ut in hunc finem media acquirat, aut si bona ad hoc necessaria dilapidet. Neque potest dotem filiz, aut patrimonium filio denegare, ex eo quod hic Ordines sacros suscipiat, aut filia invitit parentibus alicui nupserit. *Bonacina, Azor, Reginaldus.*

4. In necessariis ad salutem ut liberi instruantur curare debent parentes. Hinc graviter peccant, primò, si quantum in ipsis est non curent, ut bonis moribus imbuantur, vitent prava consortia, mandata Dei & Ecclesiz observent, Sacramenta frequentent, Christianam doctrinam seu rudimenta fidei addiscant: Si vel exemplo, vel consilio eos depravent: denique si dissolutos moderatè non puniant aut objurgent. *Sylvester, Sotus, Bonacina.*

5. Sunt tamen aliqui casus in quibus Pater filium possit exheredare: si novercam seu Patris uxorem cognovit carnaliter, si cum gravi dispendio parentum bona dilapidarit, si Testamentum à parente condi impedierit, si Patri detento in carcere succurrere detrectaverit fidei jubendo. Denique si proles ante annum vigesimum quintum vitam elegerit luxuriosam.

6. Atque hæc vitam causa valent, quando filii aliunde superest unde vivant, ut fiat exhereditatio juxta normam juris Canonici, quod requirit ut causæ in Testamento exprimantur. Verùm quando, & ubi fieri possit sæpè etiam pendet à jure civili, & municipali variorum locorum.

QUÆRES primò, An Pater teneatur dotare filiam volentem ingredi Monasterium?

Respondeo teneri, eo casu quo teneretur illam dotare volentem matrimonio temporali se copulare. Quia conjugium spirituale favorabilius est in ordine ad obligationem dotis quam conjugium carnale, cum sit in se multo præstantius, & leges soleant causis piis præ ceteris favere. Sic disertè docet & probat *Sanchez de Matrim. Lib. 4. Disp. 26. Gum. 7.* citans *Felinum, Baldum, Greg. López, Menochium, Bonaciam,* quibus recenter accedit cum aliis *Leander hic Tract. 1. Disp. 12. Quæst. 15.*

QUÆRES secundo, An, & qualiter peccent parentes qui filiam invitam cogunt ut Monasterium ingrediatur?

Respondeo graviter peccare: quia violant jus quod habet filia ut sibi statum vitæ liberè eligit, quæ est gravis injuria, utpote in re maximi momenti. Imo parentes, & alii ad hoc cooperantes, inciderent in excommunicationem latam à Tridentino Sess. 24. Cap. 18. de Regular. ubi hoc ipsum disertè statuitur. Præterquam in casibus à jure expressis: ut si constet feminam fecisse votum Religionis: vel si sponsa post bimestre ob inito matrimonio, de Religione adhuc delibens, non permittat matrimonium consummari: vel si femina ob crimen damnata v. g. ad perpetuum carcerem, conditionem Religionis ingrediendæ acceptet, &c. in his enim casibus cogi potest, cum ipsa se obligaverit, ut tradit etiam *Henriquez, Portel & Leander infra.*

Notandum tamen, 1. Quod si parentes non filiam, sed filium cogerent ad Religionis ingressum, etsi graviter peccarent, excommunicationem illam probabilitus non incurrerent. Quia cum Concilium de faminis tantum

tum mentionem faciat, non debere ad filios extendi docet Leander in hoc præceptum *Tract. 1. Disp. 6. Quæst. 19.* Palacius, &c. 2. Non incurri si parentes ad hoc efficiendum metum tantum leuem filie incusserint; quia hoc non est cogere ut loquitur Concilium, censet Bonacina, Suarez, Sanchez, Leander, *suprà*.

QUÆRES tertio, An, è conuerso, parens vel alius sine causa impediens Filiam ab ingressu Religionis similem reatum, & censuram incurrant?

Respondet affirmatiuè, ex eodem Tridentino *suprà* Cap. 18. ubi sic decernit: *Simili quoque anathematis subiecti eos qui sanctarum virginum, vel aliarum mulierum voluntatem vel accipiendi, vel voti emittendi quoquo modo sine iusta causa impederint*: Ita etiam Bonacina, Sanchez, Pellizarius; Suarez *Tom. 5. in 3. Part. Disp. 23. Sæct. 5.* Causa autem iusta impediendi possit esse, si quis prudenter iudicet filiam aut filium ad Religionem verè ineptum esse: vel illum Religioni noxiu fore; vel quia in Religione quam ingredi intendit peruersè, aut dissolutè vivitur: ut annotat Suarez *de Relig. Tom. 3. Lib. 5. Cap. 9. Num. 9.* Molina, Dicastillo, Bordonus, alique.

QUÆRES quarto, An peccent mortaliter parentes, qui sine iusta causa, sed absque fraude, aut violentia, importunis precibus Filium retrahunt à Religionis ingressu?

Respondent omnino affirmatiuè, Sotus, & Navarrus *Cap. 12. Num. 44. & c. 14. Tract. 17.* quia id cedit in filii grave præiudicium, citans etiam D. Antoninum, Paludanum, Angelum, Sylvestrum, Tabienam: nec non Sayrus in Clavi regia Lib. 7. & Lib. 11. & apud ipsum Ledesma, Pet. Navarra, Aragon, Salonius, & Greg. de Valentia: accedit Miranda, Bordonus, Molina, Dicastillo, Fagundez, Leander, alique: quævis hoc ex parte restingat Suarez *Tom. 3. de Religionis Lib. 5. Cap. 9.*

Reliqua Decalogi Præcepta, Non occides &c. pertinent ad materiam Iustitiæ erga Proximum, ideoque cum ea in sequentibus appositè tractantur.

CAPUT V.

DE

IUSTITIA ET JURE

Cum ceteris Decal. Præceptis.

NOTA.

DE Iustitiâ, Jure, Contractibus &c. actum est à nobis *suprà* huius Tomi 2. Parte 1. Pag. 40. & sequentibus. ubi tractamus totam horum doctrinam speculatiuam, naturam, diuisionem, objectum, subiectum, Dominium, præscriptionem, uti & singulorum Contractuum in specie.

Hic igitur reliquam horum Doctrinam ad Praxim pertinentem in sequentibus accuratè complectimur, & eo fere ordine quo reliqua Decalogi Præcepta circa Iustitiam Proximo debitam in Bonis tam internis, quam externis versantur.

De Homicidio, Mutilatione, &c.

1. Homicidium est iniusta hominis occisio. Contin- git enim homini iustè vitam auferri, vel ex Dei

justione, qui est supremus Dominus vitæ & mortis, vel ex auctoritate legitima Reip. uti fit in suspendi- malefactorum, vel ex gravi causa aliquid faciendo vel omitendo, ex quo mors hominis præter intentionem indirectè sequatur. Non enim tenemur nostram, vel alterius vitam in quavis circumstantia, & quouis modo conservare, cum ad hujus conservationem præcepto tantum affirmatiuè obligemur, quod cum in modo valde gravi obligare non solet.

Hinc, numquam licet auctoritate humanâ *suprà* Directè occidere. Quia solus Deus est directus & solutus Dominus vitæ humanæ. Licet tamen quædam que causam aliquam ponere, ex qua Indirectè mori sequatur. Ita D. Thomas 2. 2. *Quæst. 64. alique.*

Unde resolves cum communiori Doctorum sententia, 1. Licetum esse cum certo vitæ periculo peste, &c. servare. 2. Ad vitandum incendium se ex arbo precipitem dare. 3. Perfiteri cum tali periculo in statione militari. 4. Periculum idem subire pro conservanda castitate. 5. Ex carcere aperto non fugere, aut sponte Judici se plectendum sistere.

Denique, *Quæstio* in his valde singularis est, An prælio navali licitum sit militibus, ignem pulveri- trico injicere, aut navem perforare, & se mari committere, ne ipsi cum navi, & opulenta admodum præda in hostis potestatem deveniant, quæ fustius relinquitur hic *suprà* Tract. 1. Cap. 13. *Quæst. 5. Pag. 28.*

2. Quoad occisionem *Alienam*. Licetum est occidere Aggressorem vitæ suæ, vel alterius: Hæc tamen iusta defensio, non directæ occisio est.

3. Idem dicendum est in defensione bonorum, honoris, castitatis, aut alterius virtutis, si id fiat cum moderamine inculpate tutelæ, id est, si alia ratione defendere nequeas: Nisi tamen res sit momenti cuiusvis, aut etiam magni, modò viâ juris recuperari possit.

4. Non intelligitur modus inculpate tutelæ, si quis majori vi utatur, quàm defensio postulet, nisi qui invaditur, dum potest, non vult fugere, nisi si persona nobilis, cui fuga pro ingenti dedecore respectanda esset, *Mald. Diana, Layman Lib. 3. Tract. 3.*

Illicitum est occidere quando aggressor injuriâ latâ jam actu fugit. Quia sic non esset defensio, sed vindicta privata: Ita *Toletus, Rodriguez*, cum communiori.

5. Prævenire non licet, & occidere insidiantem vitæ privarè auctoritate, sed ad publicam recurrentem est, quamdiu nihil in te attentavit.

6. Tam qui occidit, quàm qui mandat occidere, homicida est. Hic tamen si se integrâ & fide boni mandatum revocaverit, extra noxam est patratu homicidii non ita qui consuluit alicui homicidium, nam esse effectum nondum secuto consilium revocarit, homicidii irregularis esse non desinit, si non desierit occidere illud consilio moveri. *Sylvius cum communiori.*

7. Filiam, vel Uxorem in Adulterio deprehensam, itemque Adulterum, in foro conscientie occidere non licet: & Leges civiles id inique permittentes à jure Canonico correctæ sunt.

8. Mortale est procurare Abortum etiam ante animationem foetus, licet fiat ad servandam Matris, salutem, aut vitam Matris: Simile peccatum est, aliquid quacumque demum ex causa præbere foetui, vel ab ea agi directè, ne prolem concipiat.

9. Ad Duellum, sive pugnam inter duos conficere